

Beslutsunderlag

Ansökan om medel för förstudie

Ansökan skickas till: tommy.ytterstrom@proandpro.se

Kontaktpersoner

Mittuniversitetet

hans-erik.nilsson@miun.se

peter.ohman@miun.se

Sundsvalls Kommun

eva-marie.tyberg@sundsvall.se

Namn på förstudie	Datum för start av förstudie	Datum för avslut förstudie
Hot och trakasserier på digitala medier - En fokusgruppsstudie på fritidsgårdar i Sundsvalls kommun	1 mars 2019	29 februari 2020
Sökt belopp		
500 000		

Förstudieansvarig MIUN samt avdelning	E-post	Mobil
Katja Gillander Gådin, HLV	katja.gillander-gadin@miun.se	010-142 85 41
Förstudiemedlem MIUN samt avdelning	E-post	Mobil
Heléne Dahlvist, HLV	helene.dahlvist@miun.se	010-142 85 02
Förstudieansvarig Sundsvalls kommun	E-post	Mobil
Lars-Ove Johansson	lars-ove.johansson@sundsvall.se	070-653 38 44

Förstudiedlem Sundsvalls kommun	E-post	Mobil
Helen Otterström	helen.otterstrom@sundsvall.se	070-339 88 77
Datum		
190118		
Diarienummer		
MIUN 2018/2594		

Sammanfattning förstudie

Summera kortfattat förstudiens syfte, målbild och vilket beslut som önskas samt tidplan och kostnad. Max ca 200 ord

I Sundsvalls kommun har personal på fritidsgårdar uppmärksammat hot, mobbing/kränkningar och trakasserier bland ungdomar på fritidsgårdar som ett allt större problem och att digitala medier är en arena där detta sker i allt högre utsträckning. Sundsvalls kommun har därför via trygghetsgrupperna kontaktat Miun (KGG och HD) för samarbete kring denna förstudie.

Det övergripande syftet med förstudien är att få ökad kunskap om ungdomars perspektiv på problemet med hot, mobbing/kränkningar och trakasserier på digitala medier och att tillsammans med dem förstå vad som kan minska riskerna för hot, mobbing/kränkningar och trakasserier online. Målet är att förstudien ska kunna generera kunskap som gör att förebyggande och åtgärdande interventioner kan skapas och studeras i en kommande ansökan. Intervjuer kommer att påbörjas under mars 2019. Transkribering av intervjumaterialet kommer att ske under april-maj 2019. Under maj-oktober sker analys och återkoppling till kommunen och fritidsgårdarna. För att kunna genomföra detta söker vi 500.000 SEK inom ramen för 'Samverkansavtal med kommuner' tillsammans med Sundsvalls kommun.

Under nedanstående kapitel, lyft upp det väsentliga för varje perspektiv på ett sammanfattande sätt.

Syfte, mål, målgrupp, metod avgränsning samt leveranser

Beskriv kort förstudien och dess syfte samt mål. Vad skall göras? Vad skall uppnås? För vem genomförs förstudien? Avgränsning?

- Syfte
 - Det övergripande syftet med förstudien är att få ökad kunskap om ungdomars perspektiv på problemet med hot, mobbing/kränkningar och trakasserier på digitala

medier¹ och att tillsammans med dem förstå vad som kan minska riskerna både för utsatthet och för att utsätta andra online.

- Specifika frågeställningar är:
 - Hur beskriver ungdomarna själva problemet?
 - Vilka konsekvenser ser de?
 - Vad ökar respektive minskar risken för att bli utsatt (och/eller utsätta andra)?
 - Hur bidrar användandet av digitala medier till känslan av trygghet/otrygghet generellt?
 - Vilka strategier använder de för att hantera problemet?
 - Vad skulle de vilja att vuxenvärlden gör (föräldrar, skolan, fritidsgården, övriga samhället) för att minska hot, mobbing/kränkningar och trakasserier online?

- **Mål**

Målet är att förstudien ska kunna generera kunskap som gör att metoder för både förebyggande och åtgärdande interventioner kan skapas med fritidsgårdar som arena men även annan ungdomsverksamhet inför en framtida ansökan.

- **Målgrupp**

Primär målgrupp är pedagogisk personal på fritidsgårdar för att de ska få ökad kunskap om problemområdet och få verktyg att motverka hot, mobbing/kränkningar och trakasserier bland unga samt arbeta för ökad trygghet. Sekundär målgrupp är ungdomarna själva samt övrig personal i ungdomsverksamheter i kommunens regi, då den kunskap som genereras bör kunna användas av fler som arbetar med ungdomar.

- **Vetenskaplig metod**

Förstudien kommer att genomföras med en kvalitativ ansats med fokusgruppsintervjuer som datainsamlingsmetod. Fokusgruppsintervjuer är en metod som ofta används för att öka kunskapen om ett socialt problem/fenomen. Metoden kan ge mer information om ett socialt fenomen än enskilda intervjuer genom den interaktion som sker i gruppen (Morgan, 1998). Den kan också till en del utjämna den underordnade position ungdom har i förhållande till en vuxen i en intervjusituation. Samtidigt måste det finnas en medvetenhet om de maktrelationer som kan finnas bland deltagarna i gruppen och vara medveten om det när man skapar fokusgrupperna (Gillander Gådin, Weiner, & Ahlgren, 2013).

¹ I denna studie används en bred definition på digitala medier: vilken digital media som helst som används för interaktion, inklusive applikationer och verktyg i vilka användare kan dela innehåll och kommunicera med andra. Detta inkluderar såväl sms som sociala medier och websidor som tillhandahåller meddelandetjänster och möjligheter att dela bilder och videor såsom Snapchat, Instagram, Messenger och Musical.ly etc.

Gruppsammansättning

Även om både tjejer och killar kan utsätta andra elever för hot och trakasserier visar forskningen att tjejer är mer utsatta än killar och särskilt för de sexualiserade formerna (Zetterström Dahlqvist & Gillander Gådin, 2018). Det är större sannolikhet att en tjej eller en kille har blivit utsatt av en annan kille än av en tjej (Clear et al., 2014).

Av tidigare erfarenhet vet vi att det är viktigt att dela upp fokusgrupperna med tjejer och killar (egen identifiering av könstillhörighet) för sig (Gillander Gådin, 2012; Gillander Gådin et al., 2013; Evelina Landstedt, Asplund, & Gillander Gådin, 2009; Maria Warne, Snyder, & Gillander Gådin, 2013a, 2013b). Grupperna kommer dessutom att delas upp på ålder med årskurs 6-7 för sig och årskurs 8-9 för sig. Fokusgrupperna kommer att genomföras på tre fritidsgårdar vilket ger totalt 12 fokusgrupper (3 fritidsgårdar x (två åldersgrupper x två grupper efter könsidentitet)).

Den optimala gruppstorleken är 6-8 deltagare, men i vissa fall är fyra fullt tillräckligt. Killgrupperna kommer att ledas av en man och tjejgrupperna av en kvinna.

Analys

Intervjuerna kommer att transkriberas och analyseras med kvalitativ innehållsanalys som bygger på Graneheim och Lundman (2004).

Etik

Ett kortfattat informationsbrev angående studiens syfte och forskningshuvudmannen ges till både ungdomarna och (båda) föräldrarna/vårdnadshavarna och föräldrarna/vårdnadshavarna ger sitt skriftliga medgivande.

Ungdomarna får själva avgöra om de vill ingå i en fokusgrupp som innebär att de deltar i en forskningsstudie eller en fokusgrupp som endast återrapporteras till fritidsgårdarna. Ungdomarna blir också informerade om att det är helt frivilligt att delta och att de kan avbryta sitt deltagande när som helst utan risk för konsekvenser.

Vi kommer att genomföra fokusgrupperna med samma etiska noggrannhet som i tidigare studier med särskild hänsyn till ämnets känsliga natur, se till exempel (EPN Umeå Dnr 09-179M; EPN Umeå Dnr 2017/58-71).

Leverabler efter att förstudiefasen genomförd

Vetenskapligt bidrag från förstudien:

Förstudien syftar till att fördjupa kunskapen om ungdomars erfarenheter, upplevelser och syn på utsatthet på digitala medier, en arena som under senare år fått en allt större del i ungas sociala liv och som utvecklas och förändras i snabb takt. Till skillnad från en kvantitativ studie (som ger ett statistiskt underlag för analys av t ex förekomst, fördelning och statistiska samband mellan olika variabler) kan denna kvalitativa ansats ge kunskap där ungdomarnas egna perspektiv och deras unika erfarenheter kan analyseras. Resultaten från kvalitativa

ansatsen kan inte generaliseras till samtliga unga, men analysen kan fördjupa kunskapen om det specifika fenomenet (i det här fallet utsatthet på nätet) och kan förklara något i en specifik miljö (Malterud, 2001). I den här studien kommer unga på fritidsgårdar ingå, men eftersom de också går i skolan, där samma problem finns mellan unga, kommer resultaten att kunna få en större överförbarhet än att endast gälla i den miljö där studien genomförs.

De flesta empiriska studier om utsatthet på nätet är kvantitativa och kvalitativa studier där ungdomarnas perspektiv analyseras finns i mindre omfattning (Patton, Hong, Patel, & Kral, 2017). De kvantitativa studier som finns har också i hög grad fokus på nätmobbning och i lägre grad på de sexualiserade formerna. Exempel på sådana studier är en vi själva har gjort (Zetterström Dahlqvist och Gillander Gådin, 2018) men även andra (S. Livingstone, M. Bober, & E. Helsper, 2005; Shapka & Maghsoudi, 2017; Soo, Ainsaar, & Kalmus, 2012)

Det finns enligt vår kännedom ingen evidensbaserad metod som används för att arbeta förebyggande mot olika former av trakasserier på digitala medier. Ett av flera vetenskapliga bidrag från förstudien blir att generera kunskap som kan informera praktiker och forskare om fenomenet i sig (normer, värderingar, strategier som används, samband mellan olika former av trakasserier, maktrelationer, de ungas egna förklaringsmodeller mm), men också om framtida möjliga inriktningar för framtida interventioner.

Bidrag från förstudien som kan förväntas ha direkt användbarhet på fritidsgårdarna

Eftersom det är personalen på fritidsgårdarna som efterfrågar mer kunskap förväntar vi oss att en ökad uppmärksamhet och fokus på problemet kommer att öka diskussionerna och ett intresse för resultaten från förstudien. Personalen kommer få en populärvetenskaplig rapport och resultaten av analyserna kommer att ligga till grund för planering av framtida förebyggande och åtgärdande insatser tillsammans med personalen.

Vi förväntar oss också att ungdomarna kommer att påverkas direkt då de får möjlighet att prata och diskutera om ett vanligt problem och att det skapas ett intresse att tillsammans med personalen utveckla idéer för att minska den otrygghet som är följd av att bli trakasserad i digitala medier.

Resultaten från förstudien förväntas ge personalen och ungdomarna en grund för planering av kommande aktiviteter vad gäller förebyggande och åtgärdande insatser.

Medan förstudien förväntas ge ökad kunskap om ungdomars perspektiv på problemet med hot, mobbing/kränkningar och trakasserier på digitala medier samt deras perspektiv på vad som kan minska riskerna både för utsatthet och för att utsätta andra online, förväntas resultaten från förstudien att kunna användas för att planera uppföljande projekt i en nästa fas.

Eftersom vi inte i dagsläget vet vad resultaten från förstudien leder till skissar vi nedan på olika möjliga projekt i nästa fas.

Vetenskapligt bidrag i nästa fas samt nationella och internationella kontakter:

1. Nationell enkätstudie

Vi planerar att genomföra en nationell kartläggning av mobbing/kränkningar och trakasserier och andra typer av våld bland 15-åringar eftersom en sådan aldrig tidigare genomförts i Sverige (ansökan till Forte och Vetenskapsrådet). Den kommer att ha fokus på trakasserier både 'online' och 'offline', och de gruppintervjuer som genomförs i förstudien kommer att kunna fungera som underlag för konstruerandet av den enkät som kommer att utgöra grunden för datainsamlingen. På så vis får denna förstudie ett mervärde utöver det som beskrivits ovan.

En nationell enkätstudie skulle t ex bidra med kunskap om relationen mellan trakasserier på digitala medier och trakasserier i andra miljöer, men även samband med andra former av våld, t ex fysisk våld, hot om våld, sexuellt våld, både bland de som är utsatta och de som utsätter andra. En nationell studie med en flernivådesign kan öka kunskapen om strukturella faktorer i förhållande till förekomst, t ex storlek på skolor, typ av skola, glesbygd-landsbygd, social struktur i kommun mm. Den planerade enkätstudien kan också analysera associationer mellan trakasserier, våld och offer/förövare och utfallsmått såsom psykisk hälsa, trygghet, skolframgång och skolnärvaro.

Vi (HD och KGG) var under våren 2018 anlitade av Friends för att utveckla en enkät om sexuella trakasserier i grundskolan. Det blev då uppenbart att frågor om trakasserier i digitala medier behöver utvecklas eftersom det sker en snabb utveckling och det saknas validerade instrument som täcker flera olika former av utsatthet på nätet. När det gäller enkätstudier om trakasserier i ungdomsgrupper har vi pågående samarbete och kontakter med Nan Stein, Wellesley College, Boston, MA; Bruce Taylor, the University of Chicago; Robert Young, Medical Research Centre, Glasgow University; Lisa McDaid, Medical Research Centre, Glasgow University.

2. Photovoice-projekt

Photovoice är en metod utvecklad av Wang och Burris (1994;1997) och innebär att deltagare i projekt fotograferar och dokumenterar det som är deras verklighet. Det är en effektiv metod för att de som inte kommer till tals i vanliga fall blir engagerade i sin närmiljö och deltar i en reflekterande och kritisk dialog. Metoden har tre mål: 1) att möjliggöra att människor får möjlighet att dokumentera sin vardag 2) att främja en kritisk dialog om angelägna frågor 3) att nå beslutsfattare (Wang & Burris 1997).

Det är en metod som involverar de unga i att ta fram lösningar på ett problem alternativt att de uppmärksammar beslutsfattare och andra på vad som behöver förändras i närmiljön för att komma tillrätta med ett problem. Metoden utgår från teorier om hälsofrämjande arbete där

deltagarna är aktiva i processen och där både problemformuleringen och lösningarna utgår från dem själva. Projekt där deltagarna efter en informationsinsats förväntas ändra sina beteenden, t ex vad gäller att trakassera andra, har hittills inte visat sig vara framgångsrik (Taylor, Mumford, & Stein, 2015; van Lieshout, Mevissen, van Breukelen, Jonker, & Ruiter, 2016). Det finns oss veterligen inget vetenskapligt projekt som använt och utvärderat metoden photovoice i syfte att arbeta preventivt eller åtgärdande mot trakasserier på nätet. Ett aktionsforskningsprojekt såsom photovoice kan ge direkt avtryck i verksamheten samtidigt som den ger underlag för vetenskapliga kvalitativa analyser.

Metoden photovoice har använts och av forskare vid Mittuniversitetet (t ex Maria Warne , (rehabiliteringsvetenskap), Katja Gillander Gådin, (folkhälsovetenskap) ,Katarina Giritli Nygren (sociologi), Majen Espwall (socialt arbete) och det finns goda möjligheter för att utveckla metoden och för samverkan med andra forskare inom Mittuniversitetet. Sökande har kontakt med en forskargrupp på Luleå Tekniska universitet som använder metoden bland unga med utländsk bakgrund i en studie om hälsofrämjande aktiviteter. Vi hade nyligen en workshop om photovoice tillsammans på en konferens i Trondheim (M. Warne, Gillander Gådin, Kostenius, & Raanaas, 2018).

De internationella kontakterna i relation till photovoice är framförallt de kanadensiska och sydafrikanska forskare vi samarbetar med i ett pågående projekt (2016-2019) som handlar om att motverka sexuella trakasserier och andra former av våld mot flickor och unga kvinnor i glesbygd. Claudia Mitchell (hedersdoktor vid Mittuniversitetet) McGill University, Montreal; Relebohile Moletsane, University of KwaZulu-Natal; Naydene de Lange, Nelson Mandela University.

3. Digitala lösningar

En möjlig väg att gå är att utveckla digitala lösningar för det beskrivna problemområdet. Viss erfarenhet av applikations-utveckling (en applikation för att medvetandegöra och motverka härskartekniker bland vuxna) finns i forskargruppen (HD) men det skulle i sådana fall vara nödvändigt att samarbeta med andra miljöer, t ex. Forum för Digitalisering där vi har pågående samarbete med Katarina Gidlund och Lisa Sällvin i ovan nämnda applikations-utvecklingsprojekt. Även Institutionen för Design kan bli aktuellt där vi i dagsläget också har samarbete med Semra Sahin i samma applikations-utvecklingsprojekt. I den intervjuguide som kommer att skapas inför datainsamlingen i fokusgrupperna kommer frågor kring ungdomarnas idéer kring digitala lösningar att finnas med.

Behov/efterfrågan i regionens näringsliv och samhälle

Bakgrund och omvärldsanalys. Beskriv så tydligt det går grunderna för samhällseffekter.

Vi bedömer att behovet av metoder för att jobba med dessa frågor med ungdomar på ungdomars villkor är stort i samhället överlag och fritidsgårdar är en arena där många ungdomar nås (om än inte alla). Internet och digitala media har medfört en mängd positiva möjligheter som vi inte kunde föreställa oss för några decennier sedan. Barn och unga kan kommunicera med vänner, skapa nya kontakter över hela världen, söka information (även

känslig sådan), skapa egna kanaler för att bli synliga (Snapchat, Instagram, Twitter, bloggar, vloggar, Youtube, etc) och komma i kontakt med forum där de kan påverka och vara delaktiga i för dem viktiga samhällsfrågor (S. Livingstone, M. Bober, & E. J. Helsper, 2005). Samtidigt medför den ökade digitaliseringen en ökad risk för att utsättas för olika digitaliserade former av våld t ex hot, mobbning/kränkande beteende, sexuella trakasserier och det som brukar kallas för 'grooming', dvs äldre (oftast män) som söker (sexualiserade) kontakter med unga flickor och pojkar (Brickell, 2012). Det vanligaste är dock att ungdomar blir utsatta för ovanstående av andra i samma ålder och som de känner (Wolak, Finkelhor, Mitchell, & Ybarra, 2008).

Hot, mobbing/kränkningar och trakasserier i olika former är ett vanligt problem, men den digitala tekniken betyder inte att detta förflyttar sig från 'offline' till 'online', utan att det snarare finns ytterligare arenor att trakassera och bli trakasserad på (Zetterström Dahlqvist & Gillander Gådin, 2018).

Utsatthet för hot och trakasserier har en mängd negativa konsekvenser; sociala (klarar skolan sämre, isolering) , psykiska (depressioner, självmordstankar, självmord) fysiska (självskadebeteende, fysiska symtom) samt riskbeteende (alkohol, droger mm). Det finns också forskning som visar att även de som utsätter andra har ökade risker för olika former av ohälsa (Gruber & Fineran, 2016; E. Landstedt & Gillander Gådin, 2011; H. Zetterström Dahlqvist, Landstedt, Young, & Gillander Gådin, 2016).

Sverige är ett av det mest dator/mobiltelefonfötaste landet i världen och barn har tillgång till den digitala tekniken långt ner i åldrarna (Statens Medieråd, 2017). Det betyder att det finns ett behov av att barn och unga får möjlighet att utveckla strategier för att hantera både de möjligheter och de risker som vårt digitala samhälle medför. Därför är det av största vikt att den personal som möter ungdomar i kommunens olika verksamheter också har verktyg för att bemöta ungdomar i detta som är en sådan stor del av ungdomarnas dagliga liv.

Kartläggning kompetens och verksamhet Mittuniversitetet

Vid Mittuniversitetet, Avdelningen för hälsovetenskap (HLV), finns mångårig kompetens inom området. Katja Gillander Gådin, professor i folkhälsovetenskap har studerat och publicerat sig inom området ungdomar, mobbing/kränkningar och trakasserier och samband med psykisk ohälsa sedan nittioalet med en mängd olika vetenskapliga angreppssätt. Hon har genomfört ett sextiotal fokusgruppsintervjuer med barn och ungdomar i fem externfinansierade projekt. Hon har fokus på delaktighet och social förändring och föreliggande förstudie syftar till detta. Heléne Dahlqvist, lektor i folkhälsovetenskap har likaså erfarenhet och kompetens inom området ungdomar, mobbing/kränkningar och trakasserier och hennes avhandling fokuserar på sexuella trakasserier, skolan och psykisk ohälsa bland ungdomar. Även HD har genomfört ett tiotal fokusgruppsintervjuer och både KGG och HD undervisar i och handleder studenter i denna metod.

Koppling övergripande strategier

Beskriv vilken effekt som erhålls kopplat till på att nå mål i Sundsvalls kommuns strategi RIKARE och motsvarande forsknings- och utbildningsstrategier vid universitetet. (referera till utmaningar och framgångsfaktorer)

Förstudien kopplar på ett tydligt sätt till Sundsvalls kommuns strategi RIKARE, punkten 5. *Hela utbildningssystemet från förskola till universitet är attraktivt och av högsta kvalitet* och punkten 6. *Sundsvall erbjuder trygghet i livsmiljö i toppklass (där alla ges möjlighet att växa i ett klimatsmart och klimatsäkert samhälle)*. I RIKARE strategin framgår att "Resultaten i Sundsvalls grundskola är bland de sämsta i landet. Utgångsläget är att var tredje elev som går ut årskurs nio är inte godkänd i alla ämnen. Var fjärde elev var inte godkänd i matematik. Nästan var tredje elev som påbörjade gymnasieutbildningen år 2006 hade inte slutbetyg 4 år senare, vilket innebär att endast drygt hälften av årskullen har skaffat sig en grundläggande behörighet till studier på högskola eller universitet". Då forskning visar att hot, mobbing/kränkningar och trakasserier kan leda till sämre skolprestationer (Gruber & Fineran, 2016) är det av största vikt att kommunen gör vad den kan för att skapa en trygg pedagogisk verksamhet, vilket inkluderar fritidsgårdarna. När det gäller hot, mobbing/kränkningar och trakasserier på digitala medier går det inte att geografiskt begränsa problemet till Sundsvalls kommun. Men i den mån ungdomar vistas på fritidsgårdar i kommunen bör dessa utgöra en stödjande miljö för utveckling och inte vara en plats där hot, mobbing/kränkningar och trakasserier kan få ytterligare grogrund. Personalen i dessa verksamheter har behov av att utveckla kompetenser och strategier för att stödja ungdomarna i detta.

Förstudien ligger också helt i linje med ämnet folkhälsovetenskaps forskningsstrategi där barn och ungas hälsa är ett av tre prioriterade områden. När det gäller utmaningar kring att bedriva forskning kring barns och ungas hälsa med ett folkhälsovetenskapligt perspektiv handlar det att få tillgång till de arenor där ungdomar finns. Det kan vara skolan, föreningar, ungdomsmottagningar mm. I denna förstudie ges möjligheten att samverka med arenan fritidsgårdar vilket är betydelsefullt för forskningen inom detta område för ämnet och därmed för Mittuniversitetet.

Koppling framtida profilområde

Beskriv hur förstudien/aktiviteten tillhör ett framtida profilområde (hur leder denna förstudie/aktivitet mot effektmål?)

Det finns ett flertal tidigare och pågående projekt vid Mittuniversitetet som använder visuella metoder såsom photovoice och mobilfilm i sin forskning. Det ökade behovet av aktionsinriktad och participatorisk forskning är intressant för fler ämnen än folkhälsovetenskap. Det finns en ambition att profilera vår forskning mot en sådan inriktning och den pilotstudie som beskrivs möjliggör en kommande ansökan där kunskaperna från fokusgrupperna med ungdomarna utgör underlag för utvecklandet av en intervention. En sådan kan sedan ligga till grund för en metodbok för personal som arbetar med ungdomar och vill motverka trakasserier på digitala media och främja trygghet. Det finns ett exempel på hur en sådan metodbok har utformats i ett av våra tidigare projekt se (Warne, 2012), även om den planerade kommer

att ha en mer avgränsad inriktning mot trakasserier i digitala medier och inkludera flera olika visuella metoder för social förändring.

Relation forskning och R&D nationellt och internationellt

Vad finns och pågår inom detta område, inom akademi respektive hos företag?

Det finns relativt mycket forskning kring förekomst och konsekvenser av utsatthet online, särskilt internationellt. Däremot saknas i stor utsträckning metoder för att förebygga och åtgärda. Inte minst saknas ungdomarnas egna perspektiv och vuxenvärlden saknar kunskap om och metoder att bemöta problemet, vilket var utgångspunkten för Sundsvalls kommun när de kontaktade Mittuniversitetet.

Hur vanligt är det?

Utsatthet på nätet är väldigt vanligt i både ett svenskt och ett internationellt perspektiv. Beroende av typ av utsatthet har det rapporterats mellan 2,2-61%, se t ex. (Helweg-Larsen, Schütt, & Larsen, 2012; Montiel, Carbonell, & Pereda, 2016; Villacampa & Gómez, 2017; Zetterström Dahlqvist & Gillander Gådin, 2018). I en spansk studie rapporterade 61% av 12-17-åringar utsatthet av antingen sexuella trakasserier eller mobbing/kränkningar online. Av dessa rapporterade 31% att de var utsatta av både sexuella trakasserier och mobbing/kränkningar (Montiel et al., 2016). I en svensk studie med data från 2012 rapporterades att en tredjedel av flickorna och en femtedel av pojkarna i årkurs 6-9 var utsatta av trakasserier med sexualiserat innehåll (Zetterström Dahlqvist & Gillander Gådin, 2018). I den europeiska studien "Kids online" är svenska barn i top tio när det gäller att ta emot sexualiserat innehåll online men på första plats när det gäller att skicka sådant innehåll (Livingstone & Haddon, 2009).

Konsekvenser

Utsatthet för hot och trakasserier har en mängd negativa konsekvenser; sociala (klarar skolan sämre, isolering), psykiska (depressioner, självmordstankar, självmord), fysiska (självskaumbeteende, fysiska symtom) samt riskbeteende (alkohol, droger mm). Det finns också forskning som visar att även de som utsätter andra har ökade risker för olika former av ohälsa (Gruber & Fineran, 2016; E. Landstedt & Gillander Gådin, 2011; H. Zetterström Dahlqvist et al., 2016)

Som nämnts ovan har hot, mobbing/kränkningar och trakasserier i olika former har alltid varit ett problem, men den digitala tekniken betyder inte att detta förflyttar sig från 'offline' till 'online', utan att det snarare finns ytterligare arenor att trakassera och bli trakasserad på. Vi har i en tidigare studie visat att vara utsatt offline är associerat med att vara utsatt online, även om det finns en grupp elever som bara är utsatt online (Zetterström Dahlqvist & Gillander Gådin, 2018).

Vad vi inte vet:

Det finns få kvalitativa studier när det gäller ungdomars egna perspektiv, men de som finns avser framför allt mobbing/kränkningar i skolan (Patton et al., 2017). Studier som tar upp sexuella trakasserier är än färre, ett exempel är deLara (2008), en studie som har haft stor betydelse för att fördjupa förståelsen för hur ungdomar hanterar sexuella trakasserier i skolan ('offline') genom kognitiva strategier och normaliseringsprocesser. De flesta tidigare studier avser äldre ungdomar ≥ 16 år, medan väldigt lite är känt vad gäller en yngre grupp av ungdomar (12-16 år). Gruppen fritidsgårdsbesökare är en särskild grupp där fler är mindre studiemotiverade och deltar inte i föreningslivet i samma utsträckning som åldersgruppen som helhet (personlig kommunikation Lars-Ove Johansson 190110) och just denna grupp saknas det också kunskap om i dessa frågor.

Utbudet av digitala medier är under snabb utveckling och ungdomars beteende förändras inom relativt korta tidsramar vilket innebär att studier snabbt blir inaktuella. För att kunna skapa effektiva interventioner för att förebygga mobbing/kränkningar, trakasserier och hot på digitala medier är det viktigt att först förstå hur digitala medier är en viktig del i ungdomars sociala relationer och de subtila spelregler som åtföljer ett socialt positionerande (Nesi, Choukas-Bradley, & Prinstein, 2018). För att förstå detta kommer denna studie att anta ett emiskt perspektiv (Creswell, 2013), dvs ett perspektiv på världen och livet så som det subjektivt erfars av ungdomarna själva. En kvalitativ ansats innebär att vi kan fördjupa vår förståelse för de specifika omständigheter, processer och faktorer som hör samman med att bli utsatt och utsätta andra för hot, mobbing/kränkningar och trakasserier 'online'. I en review från 2017 (Patton et al., 2017) påtalar författarna behovet av dessa perspektiv för att (fritids)pedagoger, tjänstemän och det vi skulle översätta till elevhälsoteam, ska förstå dessa perspektiv för att på ett effektivt sätt kunna arbeta förebyggande. Med fritidsgårdar som arena blir det särskilt intressant att studera hur de specifika omständigheter, processer och faktorer som hör samman med att bli utsatt och utsätta andra för hot, mobbing/kränkningar och trakasserier 'online' får konsekvenser för kamratrelationerna såsom det tar sig uttryck på just fritidsgården.

Relationer andra aktiviteter

Beskriv vilka direkta beroenden som finns till andra aktiviteter och projekt samt vilka viktiga samarbeten som identifierats med andra aktiviteter och projekt.

Det finns inga direkta beroenden till andra projekt på Mittuniversitetet. I SAW-projektet – Stärka ungdomars välmående och psykiska hälsa I, har fokus varit på hälsoinformation relaterat till välmående och psykisk hälsa utifrån expertdriven intervention i form av utarbetat utbildningsmaterial (Kristiansen et al., 2018). Grundläggande antaganden i det projektet har varit att genom att utbilda elevhälsoteamen (EHT) i hälsorelaterade frågor för att EHT i sin tur ska kunna genomföra utbildningar i grupp med gymnasieelever (inklusive olika former av tillits-, kroppskännedoms- och samarbetsövningar) har de sökt påverka dessa elevers välmående och psykiska hälsa. I en icke-kontrollerad studie har de kunnat visa signifikanta resultat vad gäller förbättrad hälsa och välbefinnande hos eleverna pre- till post intervention. I vissa av interventionsgrupperna har eleverna själva tagit upp frågan om erfarenheter och upplevelser kring digitala medier, men detta har inte projektet gått vidare med (personlig

kommunikation Annika Karlström 190110). När det gäller SAW II stärker projektgruppen fokus på demokrati och delaktighet och skriver fram i sin projektansökan att de avser att använda sig av Photovoice i detta arbete. Dock framgår inte under punkten fyra (Kartläggning kompetens och verksamhet Mittuniversitetet) hur kompetensen kring Photovoice säkerställs.

Vi ser inte att vårt projekt och SAW I & II har särskilt många överlappningar – vår målgrupp är högstadieungdomar, deras är gymnasieungdomar. Vi fokuserar på ungdomars perspektiv både vad gäller problemformuleringen och förslag på lösningar – dvs vi har ett Bottom-up perspektiv, medan SAW I & II har ett mer Top-down perspektiv då både problemformulering och lösningen är expertdriven. Vi fokuserar specifikt på digitala medier som *en* (bestämnings)faktor som påverkar psykisk hälsa hos ungdomar, men vi kommer inte i förstudien att ha fokus på den psykiska hälsan. Det vill säga förstudien syftar *inte* till att påverka ungdomarnas hälsa på ett direkt sätt. Det kommer i nästa steg (se avsnittet *Vetenskapligt bidrag i nästa fas samt nationella och internationella kontakter*).

Partner och andra aktörer

Finns det redan identifierade partners eller andra aktörer som ett samarbete ska ske med? På vilket sätt? Är partners av vikt?

Inga planerade i nuläget vad gäller förstudien.

Samhällseffekter

Vilka möjligheter kan nu bedömas angående samhällseffekter och ett hållbart ekonomiskt perspektiv Beskriv resonemangen och antaganden i kalkylen. Vilka antaganden är mest osäkra och varför?

Vi vet att konsekvenser av hot, mobbing/kränkningar och trakasserier kan förklara en del av ungdomars psykiska ohälsa, försämrade skolprestationer och ej fullgjord studiegång och dessa problem ger ekonomiska konsekvenser på samhällsnivå. Det kan uppgå till miljonbelopp årligen i en kommun av Sundsvalls kommuns storlek. Insatser för att begränsa ungdomars utsatthet för hot, mobbing/kränkningar och trakasserier online måste dock ses som långsiktiga och de ekonomiska effekterna bör ses i ett längre perspektiv.

Förstudien förväntas ge vuxna som arbetar på fritidsgårdar mer kunskap kring det studerade fenomenet vilket ger ett underlag för en framtida ansökan om utvecklandet av interventioner för att förebygga och åtgärda.

Social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet går här tydligt hand i hand då ungdomars psykiska hälsa naturligtvis ska prioriteras för att Sundsvalls kommun ska ha en hållbar tillväxt vad gäller utbildad arbetskraft och vad gäller människor som har framtidstro och som därmed kan stärka humankapitalet.

Kommunikationsplan

I alla projekt ingår synlighet på miun.se via en projektbeskrivning: www.miun.se/samverkansundsvall. All annan kommunikation ska planeras in i syfte att synliggöra och nyttiggöra projektets effekter. Beskriv det speciella, unika, med ditt forskningsprojekt samt vilken intressent som har mest nytta av projektet här:

Det unika med forskningsprojektet är att personal på fritidsgårdar har efterfrågat metoder för att få en mer samlad kunskap om ungdomarnas perspektiv på det studerade fenomenet och hur fritidsgårdspersonalen bör arbeta med frågorna. Ungdomars delaktighet och inflytande över frågor som berör dem är centralt för folkhälsovetenskaplig forskning och detta projekts ansats tar avstamp i det.

Eftersom studien är inom det folkhälsovetenskapliga fältet och därmed inte kommer att producera en produkt i konventionell bemärkelse kommer vi inte att lägga ner resurser på särskilda kommunikationsinsatser utöver synlighet på miun.se, sundsvall.se, pressmeddelande, populärvetenskaplig rapport som återkoppling till verksamheterna tillsammans med seminarier och möten, samt två vetenskapliga artiklar.

Kommunikationsinsatser planeras vid beredningsmötet för projektet, ex pressmeddelande då resultat finns, seminarier/möten med prioriterade målgrupper som samverkanspartners, foldrar eller broschyrer för att presentera projektet. Aktiviteter som genererar externa kostnader, som t ex film, podd, fotografering ska budgeteras inom projektet. Kontakta din kommunikatör om du behöver stöd när du fyller i ansökan.

Om förstudien är en del av flera studier inom samma område kan dessa med fördel ha en gemensam kommunikationsplan och kanske gemensamma aktiviteter för att synliggöra resultat. Om så är fallet, ange det här och hänvisa till vilka andra förstudier som denna hör ihop med.

Organisation för genomförande av förstudie

Beskriv vilka kompetenser och resurser som behövs förstudien. Beskriv om de är säkrade eller inte. Finns det behov av referensgrupp, om så är fallet föreslå gärna sammansättning.

Det behövs erfarna fokusgruppsledare och dessa är säkrade genom att huvudsökande (KGG) och medsökande (HD) från Mittuniversitetet kommer att genomföra fokusgrupperna med flickorna. En man med erfarenhet av att arbeta med ungdomar och kunnig inom fältet är säkrad (arvoderas enbart för datainsamlingen).

Möten med Helen Otterström, trygghetssamordnare och Lars-Ove Johansson, ungdoms- och fritidschef vid Sundsvalls kommun kommer att ske ca 4 ggr per termin för uppföljning av pilotstudien. Även andra intresserade kan bjudas in till dessa möten.

Planerade aktiviteter, tidplan och kostnader

Beskriv aktiviteter, tidplan och kostnader för förstudiefas

Aktivitet	Start	Slut	Kostnad SEK
Identifiera ingående fritidsgårdar		November 2018 (finns redan)	0
Datainsamling; fokusgruppsintervjuer	Februari 2019	Mars 2019	87 500
Transkribering	Mars 2019	Mars 2019	36 000
Analys av data	April 2019	Juni 2019	144 500
Skrivande av populärvetenskaplig rapport	September 2019	September 2019	58 000
Skrivande av vetenskapliga artiklar 2 st	Oktober 2019	Februari 2010	174 000
Summa			500 000

Beskriv också väldigt övergripande tänkt tidplan i ett längre perspektiv: Efterföljande projekt, eventuellt finansierat av externa parter samt eventuellt utvecklingsprojekt för ett kommunala bolag eller kommunal verksamhet.

Projekt (aktivitet)	Start	Slut
Om pilotstudien får möjlighet att genomföras under VT 2019 finns det möjlighet att skicka in flera ansökningar till de nationella forskningsråden under VT 2020. En realistisk tidsplan för en projektstart av ett treårigt projekt är då januari 2021. Studierna finns beskrivna lite mer utförligt ovan, se sid 6-7. I projektidéerna finns även planer på spridning av resultaten genom nationella och internationella konferenser, populärvetenskapliga publikationer, vetenskapliga artiklar etc. Sådana tänkbara framtida studier är		
Nationell enkätstudie	Jan 2021	Dec 2023
Participatoriska visuella metoder	Jan 2021	Dec 2023
Digitala lösningar för det beskrivna problemområdet	Jan 2021	Dec 2023

Risker

Beskriv de större risker som finns för förstudien. Beskriv åtgärder för att reducera att de inträffar.

Risk	Åtgärd
Att ungdomarna ej vill delta i fokusgrupperna	Information som visar vilken betydelse deras medverkan kan ha. Tillfråga ungdomar på andra fritidsgårdar

Undertecknande

Undertecknad enligt §10 i Personuppgiftslagen (PUL, 1998:204), att de personuppgifter om undertecknad som har lämnats i ansökan, får behandlas på sådant sätt och i sådan omfattning som är nödvändig för hantering av ärendet (registrering i diarium o. likn.) och enligt §34 PUL att de publiceras på Internet i information om förstudien.

<i>Sundsvall 190118</i>	<i>Ellen Gillander Gullén</i>	<i>Katja Gillander Gullén</i>
Plats och datum	Förstudieledarens underskrift	Namnförtydligande

Referenser

- Brickell, C. (2012). Sexuality, power and the sociology of the Internet. *Current Sociology*, 60(1), 28-44. doi: 10.1177/0011392111426646
- Clear, E. R., Coker, A. L., Cook-Craig, P. G., Bush, H. M., Garcia, L. S., Williams, C. M., . . . Fisher, B. S. (2014). Sexual harassment victimization and perpetration among high school students. *Violence Against Women*, 20(10), 1203-1219. doi: 10.1177/1077801214551287
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (3 ed.). London: Sage.
- deLara, E. (2008). Developing a philosophy about bullying and sexual harassment: Cognitive coping strategies among high school students. *Journal of School Violence*, 7(4), 72-96. doi: 10.1080/15388220801973862
- Gillander Gådin, K. (2012). Sexual harassment of girls in Elementary school: A concealed phenomenon within a heterosexual romantic discourse. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(9), 1762-1779.
- Gillander Gådin, K., Weiner, G., & Ahlgren, C. (2013). School Health Promotion to Increase Empowerment, Gender Equality and Pupil Participation: A Focus Group Study of a Swedish Elementary School Initiative. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 57(1), 54-70.
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. doi: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Gruber, J., & Fineran, S. (2016). Sexual Harassment, Bullying, and School Outcomes for High School Girls and Boys. *Violence Against Women*, 22(1), 112-133. doi: 10.1177/1077801215599079
- Helweg-Larsen, K., Schütt, N., & Larsen, H. (2012). Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: results from a 2008 nationwide Danish youth survey. *Acta Paediatrica*, 101(5), 533-539. doi: 10.1111/j.1651-2227.2011.02587.x
- Kristiansen, L., Karlström, A., Rising Holmström, M., Boman, N., Jonsson, C., & Olofsson, N. (2018). A health promotion intervention strengthening Swedish high school students' wellbeing: A feasibility study. *British Journal of School Nursing*, 13(6), 288-297.
- Landstedt, E., Asplund, K., & Gillander Gådin, K. (2009). Understanding adolescent mental health: the influence of social processes, doing gender and gendered power relations. *Sociology of Health & Illness*, 31(7), 962-978. doi: 10.1111/j.1467-9566.2009.01170.x
- Landstedt, E., & Gillander Gådin, K. (2011). Deliberate self-harm and associated factors in 17-year-old Swedish students. *Scandinavian Journal of Public Health*, 39(1), 17-25. doi: 10.1177/1403494810382941
- Livingstone, S., Bober, M., & Helsper, E. (2005). Active participation or just more information? Young people's take-up of opportunities to act and interact on the Internet. *Information, Communication & Society*, 8(3).
- Livingstone, S., Bober, M., & Helsper, E. J. (2005). Active participation or just more information? *Information, Communication & Society*, 8(3), 287-314. doi: 10.1080/13691180500259103
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). *Kids Online: Opportunities and Risks for Children*. Bristol: Policy Press.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *Lancet*, 353, 483-488.
- Montiel, I., Carbonell, E., & Pereda, N. (2016). Multiple online victimization of Spanish adolescents: Results from a community sample. *Child Abuse & Neglect*, 52, 123-134. doi: 10.1016/j.chiabu.2015.12.005
- Morgan, D. (1998). *The focus group guidebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Nesi, J., Choukas-Bradley, S., & Prinstein, M. J. (2018). Transformation of Adolescent Peer Relations in the Social Media Context: Part 2—Application to Peer Group Processes and Future Directions

- for Research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 21(3), 295-319. doi: 10.1007/s10567-018-0262-9
- Patton, D. U., Hong, J. S., Patel, S., & Kral, M. J. (2017). A Systematic Review of Research Strategies Used in Qualitative Studies on School Bullying and Victimization. *Trauma Violence & Abuse*, 18(1), 3-16. doi: 10.1177/1524838015588502
- Shapka, J. D., & Maghsoudi, R. (2017). Examining the validity and reliability of the cyber-aggression and cyber-victimization scale. *Computers in Human Behavior*, 69, 10-17. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.015>
- Soo, K., Ainsaar, M., & Kalmus, V. (2012). Behind the curtains of e-state: Determinants of online sexual harassment among Estonian children. *Studies of Transition States and Societies*, 4(2), 35-48.
- Statens Medieråd. (2017). Youth and medias. [Unga och medier]. <https://www.iis.se/fakta/ungar-och-medier-2017/>: Stockholm.
- Taylor, B. G., Mumford, E. A., & Stein, N. D. (2015). Effectiveness of "shifting boundaries" teen dating violence prevention program for subgroups of middle school students. *J Adolesc Health*, 56(2 Suppl 2), S20-26. doi: 10.1016/j.jadohealth.2014.07.004
- van Lieshout, S., Mevissen, F. E. F., van Breukelen, G., Jonker, M., & Ruiter, R. A. C. (2016). Make a Move: A Comprehensive Effect Evaluation of a Sexual Harassment Prevention Program in Dutch Residential Youth Care. *Journal of Interpersonal Violence*, 0886260516654932. doi: 10.1177/0886260516654932
- Warne. (2012). *Med våra ögon. En metodbok om Photovoice*. Östersund: Mittuniversitetet.
- Warne, M., Gillander Gådin, K., Kostenius, C., & Raanaas, R. K. (2018, 24-26 September). *Challenges and possibilities with participatory visual research methods in health promotion*. Paper presented at the Workshop at the 10th IUHPE European Conference and International Forum for Health Promotion Research, Trondheim.
- Warne, M., Snyder, K., & Gillander Gådin, K. (2013a). Photovoice: an opportunity and challenge for students' genuine participation. *Health Promotion International*, 28(3), 299-310. doi: 10.1093/heapro/das011
- Warne, M., Snyder, K., & Gillander Gådin, K. (2013b). Promoting an Equal and Healthy Environment: Swedish Students' Views of Daily Life at School. *Qual Health Res*, 23(10), 1354-1368. doi: 10.1177/1049732313505914
- Villacampa, C., & Gómez, M. (2017). Online child sexual grooming. *International Review of Victimology*, 23(2), 105-121. doi: 10.1177/0269758016682585
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K., & Ybarra, M. (2008). Online "predators" and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *American Psychologist*, 63(2), 111-128.
- Zetterström Dahlqvist, & Gillander Gådin, K. (2018). Online sexual victimization in youth: predictors and cross-sectional associations with depressive symptoms. *European Journal of Public Health*, cky102-cky102. doi: 10.1093/eurpub/cky102
- Zetterström Dahlqvist, H., Landstedt, E., Young, R., & Gillander Gådin, K. (2016). Dimensions of peer sexual harassment victimization and depressive symptoms in adolescence: A longitudinal cross-lagged study in a Swedish sample. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(5), 858-873. doi: 10.1007/s10964-016-0446-x